

ПРО ВИКЛАДАННЯ ЯПОНСЬКОЇ МОВИ СТУДЕНТАМ СПЕЦІАЛЬНОСТІ „МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ”

Стаття присвячена особливостям викладання японської мови середнього рівня складності студентам спеціальності „Міжнародні відносини”. Стаття містить аналіз існуючої літератури за даною тематикою, а також проект підручника „Міжнародні відносини в темах та новинах” для студентів-міжнародників.

Ключові слова: методичні рекомендації, японська мова середнього рівня складності, проект підручника, міжнародні відносини.

Статья посвящена особенностям преподавания японского языка среднего уровня сложности студентам специальности „международные отношения”. Статья содержит анализ существующей литературы по данной теме, а также проект учебника „Международные отношения в темах и новостях” для студентов-международников.

Ключевые слова: методические рекомендации, японский язык среднего уровня сложности, проект учебника, международные отношения.

The article is devoted to peculiarities of Japanese language teaching methods (average level) for students, who are specializing in international relations. The article contains analysis of the literature on the theme and also a project of the textbook “International relations in topics and news” for students, who are specializing in international relations.

Key words: methodological recommendations, Japanese language (average level), project of the textbook, international relations.

З моменту набуття Україною незалежності відносини між Японією та Україною мають дружній спокійний характер, існує багато перспективних напрямків розвитку відносин між нашими обома державами, зокрема у напрямках зовнішньої торгівлі, культури, літератури тощо. Але і досі кількість спеціалістів-міжнародників, які є не тільки висококваліфікованими фахівцями в області міжнародних відносин, але ще й володіють японською мовою на високому рівні, є недостатньою. З іншого боку рівень володіння японською мовою серед майбутніх філологів та перекладачів невпинно зростає, тому, на наш погляд, останнім часом виникла нагальна потреба підвищити рівень підготовки студентів-міжнародників саме з точки зору їх рівня японської мови.

В Приватному Вищому Навчальному Закладі „Інститут сходознавства і міжнародних відносин „Харківський колегіум” здійснюється підготовка фахівців за спеціальностями „Міжнародні відносини” та „Міжнародні економічні відносини” починаючи з 1992 року. Тому нам здалося логічним в якості прикладу проаналізувати, як відбувається процес викладання японської мови студентам спеціальності „Міжнарод-

ні відносини” саме у цьому ВНЗ, і як цей процес можна покращити у майбутньому з тим, щоб надалі цим досвідом могли скористатися і інші ВНЗ, де проходить підготовка за спеціальностями схожих напрямків.

Що ж необхідно для підвищення рівня володіння японською мовою серед студентів спеціальності „міжнародні відносини”? На наш погляд, це, в першу чергу, якісні підручники з японської мови, бажання студентів опанувати якомога більший обсяг знань з японської мови, досвідчені викладачі, можливість проходження практики у МЗС України, відкритість участі у різноманітних конкурсах, іспитах та програмах Японської Фундації, Посольства Японії в Україні та інших організацій. І все це є доступним в наш час будь-якому студентові цієї спеціальності. Студенти по закінченні ВНЗ складають іспит і проходять співбесіду, щоб стати у резерв МЗС України і тут виявляється, що іспит з японської мови відрізняється і від стандартних іспитів у Інституті і від Nouryouku Shiken.

Саме тому нам здалося необхідним більш детально зупинитися на процесі викладання японської мови спеціалістам-міжнародникам, що ми і ставимо за мету статті. Отже, ми ставимо наступні завдання:

- сформулювати проблеми викладання японської мови студентам-міжнародникам на сучасному етапі;

- дослідити існуючу навчальну літературу японською мовою з тематики міжнародних відносин;

- представити проект підручника „Міжнародні відносини в темах та новинах” для студентів-міжнародників, який розробляють старші викладачі японської мови кафедри східних та європейських мов Інституту сходознавства і міжнародних відносин „Харківський колегіум” Бикова Тетяна Василівна, Жук Тамара Володимирівна та Локшина Юлія Григорівна.

Вивчаючи навчальну програму з японської мови для студентів-міжнародників ми дійшли висновків, що весь процес навчання можна умовно розділити на 3 етапи: початковий етап навчання (1-2 курс), середній етап навчання (3-4 курс), заключний етап навчання (5 курс).

На початковому рівні навчання студенти отримують загальні знання з японської мови, що відповідають рівню 初級 японських підручників. На цьому рівні студентам необхідні базові знання з фонетики, лексики, граматики японської мови. Тут цілком достатньо користуватися загальноживаними підручниками без спеціальної орієнтації на міжнародну тематику.

На середньому етапі навчання стають необхідні підручники середнього рівня складності 中級, а також виникає необхідність у спеціалізованих підручниках, таких як підручник Мішиної М. А. [Мішина М. А. 1995].

На заключному етапі навчання студенти вивчають японську мову вищого рівня складності 上級 за допомогою таких підручників, як наприклад, 日本の断面 [宮原明 1999], а також можуть працювати з японськими газетами, новинами і, таким чином, продовжувати набирати необхідні специфічні знання у галузі мови міжнародних відносин.

Отже найбільш важким для студентів-міжнародників, які вивчають японську мову, а також для їх викладачів є другий (середній) етап навчання, коли поряд з за-

гальними знаннями з японської мови необхідно починати вводити та пізнавати матеріали суто спеціальні, тобто з міжнародної тематики, які, нажаль, ще досі не зібрано ні в якому підручникові разом. З іншого боку, студенти на цьому етапі ще не готові навчатися за допомогою автентичних текстів угод, неадаптованих новин, газетних статей тощо.

Далі наведемо підручники, які можливо частково використовувати на цьому етапі.

По перше, Мішина М. А. „Японский язык. Устный перевод на средних семестрах” [Мішина М. А. 1995]. Дуже цінний підручник, що навчає роботі з делегаціями, перекладу з японської мови російською і з російської японською. Розроблено цілу низку вправ для майбутніх перекладачів, багато лексичних одиниць та граматики шанобливо-ввічливого стилю. Нажаль, не містить в собі української лексики, що ускладнює процес навчання перекладу українською мовою. І як свідчить сама назва, основна увага приділяється усному перекладу, а не розмірковуванням на теми міжнародних відносин.

Наступний підручник Забуранни Орести, Тойофуку Йоко „Японська в темах”, розрахований на більш легкий рівень володіння японською мовою. Містить в собі українські словнички до текстів, цікавий коментар також українською мовою, вправи, що спонукають студентів думати та вчитися висловлювати свої думки. Нажаль, підходящою для наших потреб є лише тема 7 „Міжнародні стосунки”, а інші теми студентам взагалі краще розглядати на початковому етапі навчання. [Забуранна 2006, 107-108]

Далі йде японський підручник 日本の断面, який взагалі не містить ніяких іншомовних словників чи пояснень, але надає тексти доволі високого рівня складності, а також завдання на їх розуміння та, дещо, висловлення своєї думки. З точки зору аспекту „читання” підручник цікавий, але для нас підійдуть лише 3 останні тексти, що мають назву 顔の見える国際協力 і розповідають про міжнародне співробітництво. [宮原明 1999, 168-187]

Таким чином бачимо, що вибір матеріалів для підготовки до занять студентів-міжнародників у викладача є навіть на середньому рівні, але він потребує постійних пошуків все нових і нових варіантів завдань, їх поєднань між собою, або з текстами останніх новин. Процес доволі кропіткий і не завжди можливий. Тому ми з колегами взяли на себе сміливість запропонувати проект підручника з міжнародних відносин японською мовою. Матеріали було підібрано з міжнародних новин та сайту Японського МЗС і розроблено низку вправ та питань з кожної теми.

Насамперед, хотілося б навести приклад першого уроку з майбутнього підручника для кращого розуміння його структури.

ユニット 1 . 国際状況

討論

1. 現在の国際社会にはどんな問題が一番大事だと思いますか。
2. 現在、世界には新興国と開発途上国何ヶ国ぐらいあると思いますか。新興国と開発途上国の定義を述べてみてください。その後で新興国と開発途上国の

国際状況への影響について考えてください。

3. 国連は世界平和を維持する過程でどんな役割を果たしていますか。

ニュース：パレスチナ、国連加盟申請へイスラエルへの平和的姿勢は維持

ニュースを読む前に：パレスチナ・イスラエル紛争の歴史を思い出してください。

ニュース

パレスチナ自治政府のアッバス議長は16日、ヨルダン川西岸ラマラの議長府で演説を行い、国連にパレスチナの正式加盟を申請すると発表した。

イスラエルのネタニヤフ首相は、今回のパレスチナの動きは和平プロセスを困難にし、中東情勢のさらなる不安定化を招くと批判した。ネタニヤフ首相も23日に国連安全保障理事会で演説を行う予定だ。

米国はパレスチナの国連正式加盟の申請に対し拒否権の発動を明言しているが、23日の安保理で米国が拒否権を発動しても、パレスチナ自治政府は国連総会で国家承認決議を求めることが可能だ。現在パレスチナは国連総会にオブザーバーとして参加しており、発言権はあるが投票権はない。

安保理か総会でパレスチナの国連への正式加盟を承認しても、パレスチナが明確な国境を持つ「国家」として認められるわけではない。しかし、パレスチナ自治政府はより強力な国際的地位を手にし、イスラエルに対するさまざまな法的措置が可能になる。

問題：パレスチナは国連総会で投票権をもらおうとしたらイスラエルに対してどんな措置を取ると思われますか。その影響で中東情勢にはどのような変化が可能になると思われますか。

テキスト：2010年の国際情勢

現在の国際社会は、全体として繁栄を享受する一方で、新興国の台頭による国際社会のパワーバランスの変動と、グローバル化による多種多様な非国家主体の影響力拡大という2つの大きな変化に直面し、その基本構造が質的な変化を遂げつつある。その一方で、新たな秩序を担保する制度は未整備である。この新しい秩序への模索が、国際社会の新しいシステムの構築につながっていくのか、正に現在の国際社会は過渡期にある。

2010年も、新興国の影響力拡大により、気候変動や国際経済などの分野で、多国間の合意形成が複雑化したり、困難となったりした事例が数多く見られた。

また、グローバル化の進展にもかかわらず、その波に取り残された破綻国家の問題と、それに伴うテロや海賊といった非国家主体による脅威の拡大や、開発途上国の貧困の問題も引き続き国際社会が取り組むべき重要な課題であり続けている。

さらに、2010年は、インターネットに代表される情報通信技術が開発途上国を含めた世界各地に普及したことにより、個人が直接に国内外の政治に及ぼす影響力を増大させていることが顕在化した1年だった。特に、12月には、チュニジア全土で民主化を求める反政府運動が展開され、この流れがエジプトにも波及し、大規模デモが行われた。これらの事例は、情報通信技術の発達、抗議活動の阻止を困難にしていることを明らかにした。反政府運動は、その後、他の中東・北アフリカ諸国にも波及しており、今後はいかんにして民主的で安定した国づくりを平和的に実現して行くかが重要な課題になると考えられる。

日本を取り巻く安全保障環境は厳しく、この地域に不確実性や不安定性が存在する。その中で、盤石な安全保障体制を築くことは日本の平和と繁栄にとって必要不可欠である。日本は、日米同盟を外交・安全保障の基軸とし、その深化・発展に努めている。

内容チェック：

1. 現在の国際社会は最近どんな大きな変化に直面しましたか。2つ述べてください。その理由は何だと思いますか。
2. 2010年に新興国の影響力拡大のせいでどんな国際問題の解決が以前より混雑になりましたか。
3. 現在国際社会が以前と同じように解決し続けるべき重要な課題を3つ述べてください。
4. 情報通信技術の発達は現在の国際社会にどの影響を与えていますか。
5. どうして日本にとって盤石な安全保障体制を築くことは必要不可欠な課題となっていますか。

活動：

現在、ロシアとウクライナは国際社会でどんな地位を得てどんな役割を果たしているかという題でレポートを書いてください。

Як бачимо, урок містить в собі наступні підpunkти: обговорення загальної теми уроку, читання і обговорення новини, завдання на розуміння змісту новини, читання головного тексту, завдання на розуміння його змісту та завдання до уроку в цілому, у формі доповіді, твору, перекладу тощо. Окрім цього до кожної новини та тексту будуть надані словнички, що полегшать студентам процес підготовки фінального завдання та надасть можливість більш-менш вільно підтримувати дискусію під час заняття.

Усього планується 10 уроків за наступними темами: Ситуація у світі, Регіональні конфлікти, Територіальні конфлікти, Бідність у світі, Ядерна безпека, Тероризм, Міжнародні організації, Роль дипломатії у міжнародних відносинах, Підтримання миру у світі, Українсько-японські контакти в контексті міжнародних відносин. Крім того надаватимуться коментарі та додаткові матеріали, що стануть у пригоді при обговоренні. Оскільки підручник знаходиться у стані розробки, можливі зміни.

Тож підведемо підсумки. Ми послідовно досягли мети та виконали завдання статті:

- сформулювали проблему викладання японської мови студентам-міжнародникам, а саме, відсутність відповідного підручника з міжнародних відносин японською мовою середнього рівня складності;

- дослідили існуючу навчальну літературу японською мовою, якою можна користуватися під час підготовки занять зі студентами-міжнародниками. Головним чином, це робота Мішиної М. А. „Японский язык. Устный перевод на средних семестрах”, Забуранни Орести та Тойофуку Йоко „Японська в темах” та японський підручник **日本の断面**, які можливо використовувати лише частково;

- представили проект підручника „Міжнародні відносини в темах та новинах”, який, сподіваємося вирішить проблему нестачі навчальної літератури середнього рівня складності міжнародного напрямку.

Звичайно, ми розуміємо, що для підручника ще необхідна апробація з подальшими висновками і відповідними змінами. Ще чекає багато роботи. Але основна мета створення цього підручника полягає у необхідності набуття студентами навичок володіння лексикою з тематики міжнародних відносин, розвитку мислення японською мовою та розуміння міжнародних проблем.

1. Мишина М. А. Японский язык. Устный перевод на средних семестрах. (МГЛУ при содействии Института Японского Языка Японского Фонда) – М.: Трикола, 1995. – 188 с. 2. Забуранна Ореста Японська в темах: підручник/ Забуранна Ореста, Тойофуку Йоко – Львів: ВНТЛ – Класика, 2006. – 172с. 3. 宮原明 日本語中級後期・上級教材 日本の断面 – 読解から会話、作文へ – 東京: 東研出版1999. – 230頁.

T. Ogata,

Национальный дослідний університет
«Вища школа економіки» (м. Москва, РФ)

コミュニケーション能力をめぐる問い

キーワード：コミュニケーション能力、コミュニケーション言語力、手続き的知識、宣言的知識、フィードバック、スキャットホールディング、相互行為

0 はじめに

第二言語（以下L2と略記）学習の目的を大まかに述べるならば、それは目標言語を用いてコミュニケーションを行う能力、つまりコミュニケーション能力 *communicative competence*（以下CCと略記）の習得と行うことができるだろう。ここで浮上する問いは、第一にCCとは何か、また第二にL2学習者はいかにCCを習得し、またその過程において教師はどのように関与することができるのか、という問いである。本稿では、応用言語学におけるCC論を概観した上で、P. BangeのL2学習論を参照しつつ、これらの問いについて考察を進めていく。

1 応用言語学におけるCC論

CCに関して応用言語学の分野において多くの研究がなされてきた。これらの研究の多くは、CCをいくつかの要素に分析し、CCがどのような要素から構成されているのかを示すことによってその内実を明らかにすることで第一の問いにアプローチしてきたと言える。例えば応用言語学におけるCC論の嚆矢とも言うべき Canale and Swain 1980は、CCを文法的能力、社会言語的能力、方略的能力の三つの能力に下位分類した。文法的能力はコードとしての言語に関する知識（語彙、形態、音韻などに関するルールについての知識なども含む）、社会言語的能力は社会文化的文脈における言語使用の適切さについての知識、方略的能力は能力の不足を補うための補償ストラテジーに関する知識とそれぞれ規定されている。こ